

Välfärdsbrott mot kommun och region

Fel och oegentligheter bland företag och föreningar

Bakgrund

- Kommuner och regioner betalar ut större belopp än staten till privata utförare
 - Tidigare studier framför allt statliga utbetalningar till individer
 - Inte heller kommuners och regioners föreningsbidrag tidigare studerats
- ⇒ Uppdrag från regeringen till Brå att bl.a. kartlägga företags och andra organisationer välfärdsbrott mot kommuner och regioner, identifiera goda exempel och göra en så kallad crime-proofing analys.

Rapportens disposition

Resultatkapitel behandlar:

1. Marknader och villkor för privata aktörer inom välfärden
2. Kartläggning av felaktigheter som upptäcks
3. Kommuner och regioners uppföljning av privata aktörer och föreningar
4. Åtgärder och sanktioner som kommuner och regioner använder sig av
5. Brottsbekämpande myndigheternas roll och utmaningar

Rättsliga oklarheter eller svagheter behandlas löpande i de sammanhang de framkommer

Låg beredskap för oseriösa aktörer

- Aktörer granskas innan de får verka på de offentligt finansierade marknaderna, men högt satta krav för att neka tillträde
- Måste finnas konkreta bevis på omfattande brister hos deras företrädare med direkt koppling till verksamhetsområdet
- Utmaningar med uteslutningsgrunder i LOU och LOV
 - brottsbelastning, allvarligt fel i yrkesutövningen
- Avtalets utformning centralt för att kunna agera på felaktigheter
- Föreningsbidragen särskiljer sig
 - Syftar till att stötta ett aktivt och mångfasetterat lokalt föreningsliv
 - Inga avtal = begränsat handlingsutrymme i de fall de upptäcker felaktigheter

Stor spännvidd av välfärdsbrott

- Flest kommuner upptäcker fel inom personlig assistans, föreningsbidrag och hemtjänst. Motsvarar välfärdsområden med flest aktiva privata aktörer och störst omfattning
- Från överutnyttjande till bedrägerier. Svårt för kommuner och regioner att avgöra vilka felaktigheter som utgör brott och vilka som inte gör det
- Bolagsspecialister, nätverk och möjliggörare, högstatuspersoner samt okunniga och mindre framgångsrika företagare

Upptäckta felaktigheter

Ersättningsmodell	Felaktighet	Incitament
Ersättning baserad på beviljad tid	Felaktig rapportering	Minska arbetstid
	Överdrivet eller fabricerat behov	Minska arbetskostnad
	Arbetskraftsrelaterade fel	Bli av med "dötid", t.ex. restid, pauser
Styckersättning	Överutnyttjande eller fabricerad behandling	Öka antalet besök
	Felaktig registrering	Besök med högre ersättning
	Överfakturering	"Passa på" när man är inne i systemet
Belopp per individ	Tjänst som inte utnyttjas	Minska kostnader
	Påverka viktning	Locka kunder
Föreningsbidrag	Felaktig rapportering	Öka antalet deltagare/medlemmar/aktiviteter
	Aktiviteter som inte genomförs	Tillgång till lokaler
	Föreningar som inte finns	Kommunalt "godkännande" (garant)
	Föreningar som är front för företag	

Brister i uppföljningen

- Uppföljningsverksamhet primärt inriktad mot formella felaktigheter och kvalitetsbrister. Prioritering: störst risk för allvarliga konsekvenser
- Effektivt uppföljningsarbete kräver att specialistkompetenser samverkar över ansvarsområden och förvaltningar
- Oro för påtryckningar, stämningar etc.
- Organisationer kan hämma uppföljning genom att präglas av servicetanke. Kräver resurser och god beredskap för att hantera felen som upptäcks
- Föreningsbidrag – inga förväntningar på resultat

Begränsad information

- Sämre möjligheter att dela uppgifter inom hälso-, sjukvård och socialtjänst. Möjligheter finns, men kan också behöva utökas
- Andra risker än personlig integritet om det inte blir utrett. Tredje parts personuppgifter används i bedrägerier
- Praktiska hinder: fullt upp med egen utredning, okunskap om att andra är drabbade eller hur andra kan drabbas. Samverkan eller kunskap från andra verksamheter kan hjälpa
- Nationell överblick saknas
- Information från brottsbekämpande myndigheter central för att identifiera oseriösa aktörer

Åtgärder och sanktioner

Ekonomiska sanktioner

Fryst utbetalning

Återkrav

Överföring av kontrollkostnader

Viten/sanktionsavgifter/ skadestånd

Åtgärder som avslutar avtalsrelationen/bidraget

Inte teckna avtal/inte bevilja bidrag nästa gång

Granska ett företag kontinuerligt

Stänga av aktören från att ta in nya brukare

Säga upp avtal

Häva avtal

Sanktionsmöjligheter med hjälp av andra system

Stämning

Tips till Skatteverket

Anmälan till IVO

Brottsanmälan, oftast till Polismyndigheten

Åtgärder och sanktioner

- Dialog och möjlighet att rätta till brister utgör grunden i de åtgärder och sanktioner som står till buds – fungerar för seriösa företag som gjort fel, men blir kontraproduktivt med oseriösa aktörer som får kunskap om kontroller
- Stora ärenden med tydliga felaktigheter och god bevisning polisanmäls

Rättsväsendets roll

- Glapp mellan myndigheter respektive kommuner och regioner
- Brotten spänner över flera myndigheter och många brottsrubriceringar, vanligast är bedrägerier
- Svårt att hantera komplexa ärenden, prioriterar fall med god bevisning, lämplig brottsrubricering och strategiska individer och nätverk
- Brist på kunskap om regelverken och svårigheten att styrka brott utgör hinder. Också svårt att avgöra vilken individ som är ansvarig, och hur omfattande brottsligheten är

Bedömningar och förslag

Hindra olämpliga aktörers inträde på marknaden

- Skärpa och harmonisera tillståndskrav
 - Exv. oklarheter vilken hänsyn som får tas till juridiska personens lämplighet
 - Vilande verksamheter bör inte få behålla tillstånd över tid
- Fler områden (vård) bör kunna omfattas av tillståndsplikt. Annars utvidga möjligheter vid granskning som kommuner/regioner gör
- Ökad transparens kring tillstånd och tillsyn (jfr antipenningtvätt)
- Använd myndigheters brottsförebyggande kompetens mer när avtal, uppföljning m.m. utvecklas
- Behov av register
 - Kommuner och regioner behöver veta var aktörer är verksamma – inför avtal, förbättra upptäckt, vid uppföljning. Utbetalningar av föreningsbidrag
 - Information från tillsynsmyndigheter

Förbättra arbetet på kommuner och regioner

- Kommunallagens paragraf om ansvar att följa upp privata aktörer är inte känd. Dock omfattas inte föreningsbidragen. Resurssätt arbetet
- Säkerställa tillgång till uppgifter genom avtal
- Tydliggör regler, i avtal och dialogmöten – förebygger överutnyttjande
- Använd avtal och villkor för att skapa utrymme för sanktioner: Kännbara viten, överföring av kontrollkostnader, avstängd från nyval och krav på ökad transparens – för de företag som inte åtgärdar brister
- Kontrollera underentreprenörer
- Förstå underlag om ekonomi
- Öka utbytet med andra kommuner/regioner – resurs- och kompetensfråga
- Få in brottstypen i lägesbilsarbetet, kan också lösa myndighetssamverkansfrågan

Rättsväsendet

- Utvidgad bidragsbrottslag eller separat företagslag, samt underrättelseskyldighet
- Inte praxisdrivande – kommuner och regioner kan riskera att stå utan verksamhet
- Oviktiga brott för rättsväsendet kan vara viktiga för att tillståndsplikten ska fungera, så rättsväsendet behöver prioritera i alla fall sådana brott med koppling till välfärdsbranscher

- Rapporten finns att ladda ner på www.bra.se/valfärdsbrott